

DEL 2 - VEILEDNING

1. Ledelse og organisering	2
1.1 Ledelsespersonellets ansvar	3
1.1.1 Aksjonsledelsen	3
1.1.2 Ledelsespersonell på alle nivåer	4
2. Organisering av HMS-arbeidet.....	5
2.1 Organisering av aksjonen	5
2.2 Opplæring i HMS	5
2.3 Informasjon om aktuelle lover og forskrifter.....	6
2.4 HMS-inspeksjoner og vernerunder.....	7
2.5 Risikovurderinger	8
2.5.1 Sikker jobb analyse (SJA) og Risikoanalyse	8
2.5.2 Sikkerhetsorientering	9
2.5.3 Data om oljens/emulsjonens yrkeshygiene egenskaper	9
2.5.4 Eksplosjonsfarlige områder	9
2.5.5 Arbeid på fartøy	10
2.6 Ivaretagelse av personell	11
2.6.1 Yrkeshygiene forholdsregler	11
2.6.2 Kjemikalier og sikkerhetsdatablad	11
2.6.3 Personlig verneutstyr	12
2.6.4 Arbeid i kaldt klima	14
2.7 Fremskutt depot og innsatsområde	16
2.7.1 Avfallshåndtering	17
2.8 Rapportering	18
2.8.1 Rapportering av uønskede hendelser (RUH) og forbedringsforslag	18
2.8.2 Rapporteringsprosedyre	18
2.8.3 Rapportering av alvorlige hendelser	19
2.9 Samband og kommunikasjon	20
2.9.1 Evaluering av øvelsen/aksjonen	20
2.10 Beredskap i tilfelle personulykke/-skade	21
2.10.1 Varsling av personskader	22
2.10.2 Typiske skader/hendelser under oljevernaksjoner	22
2.10.3 Ulykker i sjøen	23
2.10.4 Psykologiske forhold	23
2.11 Arbeidsavtaler	24
2.12 DEL 4 Vedlegg	25

1. LEDELSE OG ORGANISERING

Det skal etableres en aksjonsledelse med HMS-ansvar i henhold til beskrivelsene i kap.2. Organisasjonen som er ansvarlig for aksjonen er hovedarbeidsgiver/hovedbedrift (eks. Kystverket el. operatørselskap).

Hovedbedriften er ansvarlig for å iverksette nødvendige HMS-rutiner for å ivareta arbeidet på en forsvarlig måte samt sikre at dette følges opp gjennom bl.a. vernerunder. Dette skal gjøres kjent overfor deltakere i aksjonen.

Overordnede mål og krav til HMS under aksjonen skal være beskrevet i aksjonsplanen som utarbeides av aksjonsledelsen. Etablering av vernetjeneste og verneombud gjøres med utgangspunkt i aksjonens omfang. Dette innebærer bl.a. å sørge for at det er valgt eller utpekt et koordinerende verneombud, og at dette er gjort kjent for alle som deltar i aksjonen.

Ved etableringen av en aksjonsorganisasjon er man avhengig av en ledelse som har god kompetanse og forståelse for HMS-arbeidet. Alle ledere skal derfor være kjent med de lover og forskrifter som gjelder innenfor sitt arbeidsområde, samt kravene med tilhørende veiledning gitt i dette dokumentet.

Det skal legges til rette for at personell kan utføre sine arbeidsoppgaver på en sikker måte. Det er i tillegg viktig å kontinuerlig kontrollere, evaluere og forbedre aktivitetene slik at det ikke oppstår farlige situasjoner.

Noen viktige stikkord for HMS-arbeidet er:

- Opplæring i grunnleggende prinsipper for HMS
- Oversikt over krav i lover, forskrifter og aksjonsspesifikke instruksjoner
- HMS som en del av overordnede aksjonsmål
- Risikokartlegging – vurdering av risiko – iverksetting av tiltak
- Etablere og følge opp rapporteringssystem
- Kartlegging av helse- og miljøfarlige kjemikalier
- Tilgang på relevante sikkerhetsdatablader
- Sørge for nødvendig og tilstrekkelig verneutstyr
- Kontrollere, evaluere og forbedre
- Sørge for god informasjonsflyt – samband

1.1 Ledelsespersonellets ansvar

1.1.1 Aksjonsledelsen

Den organisasjon som har aksjonsledelsen er hovedbedrift og har et overordnet ansvar for HMS. Dette gjelder under alle faser i en aksjon, enten det er ute på havet eller i kyst- og strandsonen. HMS-mål og tiltak skal beskrives i aksjonsordren med vedlegg. Ved oppstart av en aksjon skal det utarbeides en HMS-plan spesifikt for aksjonen. Denne kan vedlegges aksjonsordren.

Det er aksjonsledelsens ansvar at alt personell får opplæring i HMS, samt at aktuelle lover, forskrifter, instruksjoner og sikkerhetsdatablad er tilgjengelig for alle deltakere.

Aksjonsledelsen har ansvar for at det bl.a. foreligger planer for:

- Beredskapstiltak ved ulykker
- Avfallsbehandling
- Prøvetaking
- HMS
- Samband
- Rengjøring av fartøy
- System for rapportering av uønskede hendelser (RUH)/avviksbehandling
- Gjennomføring av vernerunder

Aksjonsledelsen har videre ansvar for å påse at det utarbeides risikovurderinger for de enkelte arbeidsoperasjoner. De skal også påse at det er valgt (utpekt) verneombud, og at det i samarbeid med verneombudsordningen/AMU planlegges og gjennomføres HMS-inspeksjoner for å påse at HMS-arbeidet følges opp som forutsatt.

Se vedlegg for HMS plan mal

Opptak av olje under oljevernaksjonen "Crete Cement"

1.1.2 Ledelsespersonell på alle nivåer

Ledelsespersonell skal påse at sikkerhet og helse blir ivaretatt under planleggingen og utførelsen av de arbeidsoppgaver som hører under eget ansvarsområde.

Ledere på alle nivå i organisasjonen har HMS-ansvar innenfor sitt område. Et felles ansvar innebærer blant annet å være kjent med innholdet i HMS-permen, samt de lover og forskrifter og aksjonsspesifikke instruksjoner som gjelder for sitt område.

Ledere skal sørge for at alle som skal delta i oljevernaksjoner og øvelser har fått en innføring i HMS, basert på gjeldende lover og forskrifter, samt de krav som er beskrevet i HMS-permen. Ledere har også ansvar for at personellet har nødvendig verneutstyr og at de gis nødvendig hvile.

Før operasjoner settes i gang, skal risikoforhold knyttet til det forestående arbeidet identifiseres og vurderes.

Risikoreduserende tiltak skal iverksettes dersom nødvendig, dvs. dersom risikonivået vurderes som uakseptabelt høyt. I alle tilfeller skal minimum verneutstyr benyttes slik at bar hud og øyne ikke eksponeres for olje.

Alvorlige skader på personell som deltar i oljevernaktivitet skal umiddelbart meldes til aktuell myndighet. Alle deltakende enheter skal rapportere HMS-status og -avvik i sine rutinemessige rapporter.

HMS-arbeidet skal være sporbart og skal derfor dokumenteres.

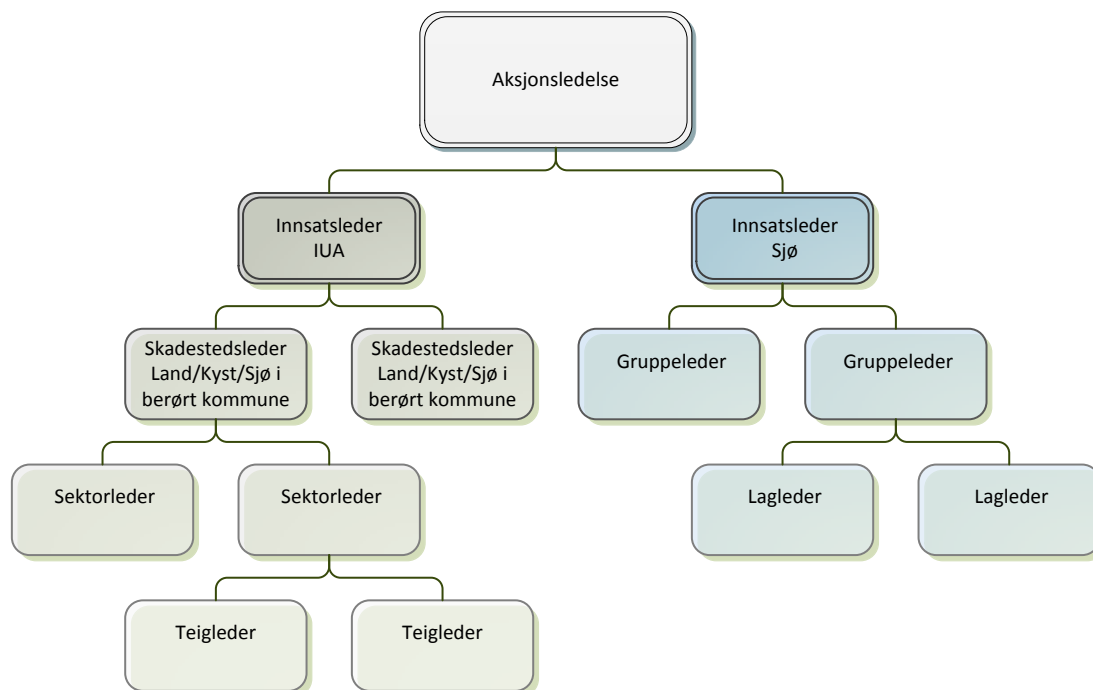

Personell i arbeid under en oljevernaksjon

2. ORGANISERING AV HMS-ARBEIDET

2.1 Organisering av aksjonen

En oljevernaksjon kan organiseres som beskrevet i figuren under.

Figur: Organisering av en oljevernaksjon

2.2 Opplæring i HMS

Arbeidsgiver har et ansvar for at alle som skal delta i en aksjon får opplæring i grunnleggende prinsipper for HMS. Som minimumskrav skal alle ha en innføring i HMS basert på gjeldene lover og forskrifter, samt de krav som er beskrevet i denne permen.

Ingen skal settes til arbeid som de ikke har forutsetninger, kompetanse, personlig verneutstyr eller tilstrekkelig sikkert utstyr til å kunne gjennomføre på en sikkerhetsmessig forsvarlig måte. Dette er særlig viktig å påse ved store og langvarige aksjoner hvor man leier inn uøvet personell og frivillige.

Den enkelte deltaker i aksjonen har rett til å bli informert på en forståelig måte om den risikoen som er forbundet med arbeidet og hvordan man skal forholde seg for å unngå risiko. Det må gis informasjon om hvilke arbeidsinstruksjoner som gjelder og opplæring i hva dette innebærer, og hva konsekvensene kan bli dersom de ikke følges.

Den enkelte har selv ansvar og plikt til å:

- følge HMS-krav og arbeidsinstrukser
- bidra i gjennomføring av risikovurderinger og SJA
- ta vare på egen sikkerhet
- ta vare på kollegaer og gi beskjed dersom farlige situasjoner oppstår
- bruke foreskrevet verneutstyr og flytevest
- motta - og om nødvendig etterspørre - opplæring i HMS og bruk av utstyr
- sette seg inn i - og bruke - HMS-håndbok for oljevernaksjoner
- rapportere skader, tilløp til hendelser og farlige forhold

2.3 Informasjon om aktuelle lover og forskrifter

Aktuelle lover og forskrifter som omhandler HMS og som gjelder for personell som arbeider i aksjonsorganisasjonen, skal være tilgjengelig. Tilgang gjennom Internett er en akseptabel løsning, men for personell som arbeider på fartøyer og/eller i felt og som ikke har tilgang til dette skal det etableres andre løsninger.

Informasjon om hvilket regelverk som berører HMS i forbindelse med oljevernaksjoner er å finne i Del 1.

2.4 HMS-inspeksjoner og vernerunder

Ved aksjoner skal ledelsen følge opp at HMS-arbeidet gjennomføres som forutsatt. Dette kan bl.a. være ved inspeksjoner, vernerunder, møter og/eller rapporter. Det skal utarbeides en plan for gjennomføring av vernerunder. Denne skal angi hyppighet og fokusområder for vernerunder. Skjema med sjekklister for vernerunder skal ligge som vedlegg til plan for vernerunder. Se vedlegg.

Arbeidstilsynet på inspeksjon i f.m. forliset av MV "Server"

Ved oljevernaksjoner kan det være nyttig å orientere Arbeidstilsynet om aksjonen med hensyn på organisering og hvordan HMS følges opp. Arbeidstilsynet kan på eget initiativ beslutte å gjennomføre et tilsyn av aksjonen. I et tilsyn kan Arbeidstilsynet eksempelvis etterspørre:

- Overordnet HMS-plan og overordnet risikovurdering
- Arbeidsgiveransvar
- Arbeidsavtaler (dato for arbeidets oppstart og opphør)
- Stillingsinstrukser
- Opplæring
- Risikovurderinger
- RUH og avviksrapportering
- Sikkerhetsdatablad
- Tåleevnen til det personlige verneutstyret
- HMS på alle nivå

2.5 Risikovurderinger

Det er viktig å ha fokus på at dette er en aksjon for å begrense skade/rehabiliterer miljøet. Alle deltakere må ta seg tid til å tenke, og ingen skal utsettes for unødig risiko. Personellsikkerhet kommer foran miljøhensyn i en hver situasjon.

Ved oppstart av en oljevernaksjon må aksjonsledelsen og øvrige underliggende enheter skaffe seg en oversikt over det risikobildet man står overfor. Hva er risikoforholdene? Hvilke farer står man overfor i den aktuelle situasjonen? Er det særskilte forhold som gjør innsatspersonellet spesielt utsatt, eks. vær, temperatur osv.? Informasjon om oljetypen og dens egenskaper må innhentes umiddelbart, og videreformidles til alle medvirkende i operasjonen.

I tilfeller der det skal utføres arbeid som kan innebære særlig fare for liv eller helse, skal det utarbeides en skriftlig instruks om hvordan arbeidet skal utføres og hvilke sikkerhetstiltak som skal iverksettes.

Følgende forhold skal som et minimum omtales i styrende dokumenter under aksjonen (aksjonsordren):

- Arbeidsrutiner; varighet av pauser, ikke arbeide alene, kommunikasjon, arbeid i mørke og dårlig sikt, snø og is m.m.
- Verne- og sikkerhetsutstyr; bruk av utstyr, tilgang til supplerende utstyr m.m.
- Yrkeshygiene; ren/skitten sone, assistanse under arbeid ("ren person") m.m.
- Samband; tilgjengelighet, regler, egnethet m.m.
- Opplæring; HMS, arbeidsmetoder, organisering m.m.

I tillegg til en overordnet risikovurdering som gjøres for aksjonen skal det løpende utføres risikovurderinger på alle nivå. "Sjekkliste for risikovurdering", kan brukes for å vurdere risiko i de ulike innsatsområdene. Se vedlegg.

2.5.1 Sikker Jobb Analyse (SJA) og Risikoanalyse

Sikker Jobb Analyse

SJA er en systematisk og trinnvis gjennomgang av alle risikoelementer. SJA skal utføres i forkant av en konkret arbeidsoppgave eller operasjon, slik at tiltak kan iverksettes for å fjerne eller kontrollere de identifiserte risikoelementene.

Typiske faktorer som skal vektlegges i vurderingen av bruk av SJA er:

- Om arbeidet er beskrevet i prosedyrer eller rutiner eller krever avvik fra disse
- Om denne type arbeid har vært belastet med uønskede hendelser tidligere
- Om arbeidet er risikofyllt, komplekst eller involverer flere faggrupper/enheter
- Om det tas i bruk nytt utstyr eller nye metoder
- Om personell som er involvert i arbeidet har erfaring med det aktuelle arbeidet

Risikoanalyse

Risikoanalyse er en systematisk identifisering og kategorisering av risiko for mennesker, miljø og verdier. Hensikten er å etablere en skriftlig oversikt på hva som kan gå galt med tilhørende sannsynlighetsgrad for at det skjer med gradering av konsekvens, slik at tiltak kan iverksettes.

Mer informasjon vedrørende bruk av SJA, skjema og risikoanalyse, se vedlegg.

2.5.2 Sikkerhetsorientering

Sikkerhetsorientering skal gjennomføres hver dag før innsats. Her bør en gjennomgå de identifiserte risikomomentene som er relevante for det aktuelle området og for arbeidsoppgavene som skal utføres, samt gjennomgå aktuelle innkomne RUH'er.

- Dersom lokale forhold (eks. vær) tilsier det, må det evt. gjøres en vurdering av hvorvidt det i det hele tatt er forsvarlig å utføre det planlagte arbeidet.
- I tilfeller der det er identifisert behov for iverksetting av risikoreduserende tiltak, skal det forsikres om at disse inngår som en del av forberedelsene av innsatsarbeidet.
- Forsikre seg om at alle deltakere er kjent med nødvendig utstyr og gjeldende prosedyrer. Det bør også settes av tid for tilbakemeldinger fra innsatspersonellet og gis rom for erfaringsoverføring mellom de ulike lagene.
- Forslag til forbedringspunkter skrives ned og følges opp av ledelsen. Innholdet i sikkerhetsorienteringen skrives ned og henges opp for orientering.
- Informere om verneombud, verneutstyr, førstehjelpsstasjon, brannslukningsutstyr og hygieniske forhold.
- Bruk og oppfølging av RUH

2.5.3 Data om oljens/emulsjonens yrkeshygiene egenskaper

Det er svært viktig at oljen fra akutte utslipp analyseres så raskt som mulig. Frem til resultatene fra analysen foreligger skal man gå ut i fra at oljen kan ha giftige egenskaper. Dette betyr at bar hud ikke skal eksponeres for olje, og at det skal tas hensyn til at en har nødvendig med frisk luft der innsatsen foregår.

Analysene kan dreie seg om, men er ikke begrenset til, følgende:

- Brann
- Eksplosjon
- Giftighet
- Helsefareklasse
- Krav til verneutstyr

Det er viktig å få svar på spørsmål som bl.a.:

- Hvilke skadelige stoffer består oljen av?
- Er avgassing et problem?
- Hva skjer når oljen blir utsatt for ytre påvirkning som f.eks. varmt vann o.l.?

Resultatene av analysene sendes til aksjonsledelsen, som har ansvar for å formidle dem til utøvende enheter så snart som mulig. Når det er avklart hvilken oljetype det dreier seg om, distribueres sikkerhetsdatablad. Sikkerhetsdatabladet vil gi anvisninger for de viktigste personlige HMS-tiltakene. Se vedlegg for eksempler på sikkerhetsdatablad av bunkersolje.

2.5.4 Eksplosjonsfarlige områder

Eksplosjonsfarlige områder er særlig relevant rundt utslippskilden. Personell som oppholder seg i slike områder må være spesielt oppmerksom på dette. Det skal hele tiden utføres målinger av atmosfæren rundt oljen/emulsjonen. Alt elektrisk utstyr skal være ex sikkert. Dersom avdamping av oljen/emulsjonen skaper fare for eksplosjon/brann skal alt personell trekkes vekk fra området umiddelbart. Når oljen har vært på havet noen timer er som regel faren for eksplosjon over.

Utslippskilden kan være i nærheten av en innretning eller et grunnstøtt fartøy. Gassmåleinstrumenter finnes bl.a. om bord på NOFOs fartøy, Kystvaktfartøy og Kystverkets oljevernartøy. Ved arbeid i strandsonen kan også lokalt brannvesen bistå med gassmåling.

Det finnes eget regelverk for brannfarlige varer og eksplosiver, som håndheves av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, se www.dsb.no.

2.5.5 Arbeid på fartøy

For arbeid som utføres om bord på fartøy gjelder fartøyets instruksjoner. Innsatspersonell til sjøs skal følge sikkerhetsinstruksen til fartøyet de jobber på, i tillegg til de krav som er nedfelt i denne permen.

Skipsføreren har ansvar for at sikkerheten om bord blir ivaretatt ved at arbeidet tilrettelegges på en hensiktsmessig måte. Innsatspersonell om bord skal gjøres kjent med de farer som arbeidet kan føre med seg og hensiktsmessig verneutstyr skal være tilgjengelig. Innsatspersonellet har selv ansvar for å bidra til gjennomføringen av de tiltak som blir satt i verk til vern mot ulykker og helseskader.

Olje på sjø vil bli bekjempet ved de tilgjengelige metoder som vurderes å gi minst miljøskade. Bekjempelse vil foregå ved mekanisk oppsamling, kjemisk dispergering, eller ved en kombinasjon av disse bekjempelsesmetodene.

Kystverkets oljevernartøy Oljevern 03 under "Crete Cement aksjonen" i 2008

I håndboken finnes en oversikt over forhåndsregler som gjelder for arbeid om bord på fartøy/båt.

2.6 Ivaretagelse av personell

2.6.1 Yrkeshygieniske forholdsregler

Eksposering for olje/kjemikalier kan skje gjennom hud, innånding og svelging. Renslighet er derfor særlig viktig for å unngå skader eller helseplager. Under aksjonen skal verneutstyr brukes for å beskytte den enkelte mot skader eller mulige helseplager. Det kan bli aktuelt å foreta eksponeringsmålinger for å kartlegge om det er behov for åndedrettsvern.

Under aksjonen skal det være:

- Vaskestasjon, eventuelt våtservietter
- Rent vann og såpe
- Krem for å beskytte hud mot olje/kjemikalier/sol/kulde
- Speil
- Toalett

2.6.2 Kjemikalier og sikkerhetsdatablad

Kjemikalier for bruk i øvelser eller oljevernaksjoner skal være vurdert og godkjent i henhold til myndighetskrav. Vurderinger av kjemikalier skal omfatte gradering av fare for skade på miljø samt vurdering av arbeidsmiljø ved bruk og håndtering.

Ved bruk av kjemikaliene i en aksjon skal kjemikaliene godkjennes gjennom aksjonsledelsens egne retningslinjer, derav med respektive myndigheters tillatelse. Dette vil i stor grad kunne skje gjennom aksjonsplanen.

Alle virksomheter som yrkesmessig bruker kjemikalier, er pålagt å vurdere substitusjon av helse- og miljøfarlige kjemikalier. Aksjonsledelsen vil derfor kontinuerlig vurdere sin kjemikaliebruk og der det er mulig redusere risikoen ved å gå over til mindre skadelige alternativer.

Sikkerhetsdatablad for alle kjemikalier som benyttes i aksjonen skal være tilgjengelig for alle som arbeider med kjemikaliene. Opplysningene i databladene skal benyttes for å iverksette forebyggende tiltak som sikrer at den enkelte ikke utsettes for unødvendig risiko.

I forbindelse med en aksjon skal sikkerhetsdatablad gjøres tilgjengelig for innsattpersonell. Dette kan være:

- sikkerhetsdatablad for kjemikalier som benyttes i aksjonen
- sikkerhetsdatablad for den aktuelle oljen som er sluppet ut

2.6.3 Personlig verneutstyr

Tilfredsstillende personlig verneutstyr skal stilles til rådighet for innsatspersonellet. Verneutstyret skal være utformet i henhold til gjeldende forskrifter og skal være hensiktsmessig mht. aktivitetene som skal foregå.

Det bør utarbeides en plan for anskaffelse av ytterligere utstyr, både for daglige bruksobjekter (hansker, vernedrakter osv.) og erstatning av flytevester, støvler, varmedresser osv.

Alt personell skal benytte foreskrevet og godkjent verneutstyr som f.eks.:

- Regntøy eller engangsdresser (oljebestandige)
- Hansker med høye mansjetter som er EN 374 sertifisert (oljebestandige)
- Hjelm med stropp
- Vernestøvler
- Flytedress eller redning/ flytevest (utstyrt med fløyte, lys og refleks)
- Ved bruk av rednings/flytevest gjelder følgende kriterier:
 - 150N – Oppblåsbar redningsvester. Kystfarvann og offshore sammen med klær mot dårlig vær. Egner seg ikke dersom man bruker tungt verktøy eller utstyr.
 - 275N – Oppblåsbar redningsvester. Offshore, skip og industri med ekstreme forhold. Kan brukes sammen med solide verneklær, de fleste overlevelsesdrakter og sikkerhetssele.
- Ved bruk av flytedress gjelder følgende kriterier:
 - EN 533 – Disse flytedraktene er særlig godt egnet for arbeidsoperasjon i røft klima/miljø.
- Vernebriller/ansiktsskjerm ved arbeid på dekk på Oil Recovery-fartøy (OR-fartøy), samt ved barking, vannspyling, ukjent oljetype og lignende.
- Åndedrettsvern ved ukjent oljetype og lignende
- Støvmaske ved barking og lignende.

Risikovurdering og SJA vil identifisere særskilte behov for verneutstyr.

Klar for transport i lettbåt i f.m. "Server-aksjonen" 2007

I sikkerhetsdatabladets pkt. 8 "Eksponeeringskontroll og personlig verneutstyr" gis en anbefaling om hvilke typer personlig verneutstyr som bør brukes. Se også arbeidsspesifikasjon for det aktuelle utstyret som skal benyttes. Vær oppmerksom på at noe verneutstyr har begrenset levetid, eks. gummihansker. Usikkerhet om utstyrets levetid medfører behov for å bytte utstyret hyppigere. Hansker som benyttes i olje er særlig utsatt og må følges spesielt nøye opp.

Dokumentasjon for verneutstyrets bruksområde skal foreligge.

2.6.4 Arbeid i kaldt klima

Eksponering for kalde omgivelser kan være en betydelig utfordring for et menneskes komfort, for evnen til og arbeide sikkert og effektivt og i de mest ekstreme tilfellene, også for overlevelse. Under slike forhold er det viktig med personlig beskyttelsesutstyr samt å kunne bruke dette riktig.

Under Godafoss aksjonen i 2011 var det kaldt og vanskelige forhold da dette skjedde vinterstid.

Avkjøling påvirker muskelfunksjonen i sterk grad og resulterer i:

- Redusert muskelstyrke
- Langsommere reaksjon
- Dårligere utholdenhet
- Dårligere muskelkoordinering
- Redusert manuell ferdighet (fingerferdighet)
- Lavere hastighet for muskelkontraksjon

Mental påvirkning

Varmetap og kuldeopplevelser påvirker den mentale funksjonen hos et menneske. Ved høyere og lavere temperaturer fungerer vi dårligere. Dette kan føre til blant annet økende antall feilhandlinger.

Kulde er et resultat av flere faktorer:

- Lav temperatur (10°C eller lavere)
- Vind
- Fuktighet (regn, kondens, sjøsprut, svette)
- Kontakt med kalde omgivelser/kalde materialer
- Utilstrekkelig beskyttelse (bekledning)

Farer og skaderisiko

Kuldeeksponering kan gi frostskafer for ytre deler av kroppen. Ansiktet og ørene er hyppigst utsatt for frostskafer, men også fingre og føtter er utsatt for denne typen skader.

Fallskafer forekommer også i økende grad i kalde omgivelser. Dette skyldes glatt underlag, men redusert muskelfunksjon kan medvirke.

Personlig beskyttelse

Den viktigste beskyttelsen ved eksponering av kalde omgivelser er din bekledning og at du benytter den riktig. Den mest hensiktsmessige bekledning er flerlagssystemet.

- Underbekledning for å transportere bort svette fra kroppsoverflaten. Ullundertøy gir god isolasjon også hvis det blir fuktig.
- Mellomlag skal primært gi isolasjon mot kalde omgivelser og redusere varmetapet. Kan bestå av flere lag.
- Ytterbekledningen skal primært beskytte mot ytre faktorer som vind, nedbør, skitt, etc.

I tillegg bør det benyttes gode hodeplagg, foret hanske og godt isolerte sko/støvler.

Tilpass alltid bekledningen til ytre forhold og personlig aktivitet.

Før og under kuldeeksponeringen er det viktig å spise og drikke rikelig. Følg med på din og kollegaers almenntilstand. Kontroller ansikt, føtter og hender og om du fryser, svetter etc. Tilpass bekledning underveis. Husk også at rene klær isolerer bedre en skitne og våte klær.

2.7 Fremskutt depot og innsatsområde

Ved etablering av fremskutt depot bør dette lokaliseres så nært skadested som mulig. Området bør være egnet mht. nødvendig infrastruktur for transport til og fra området.

Fremskutt depot skal ivareta flere funksjoner som bl.a.:

- Fremmøte-, forpleinings- og oppholdssted for innsatsledelse og innsatsmannskaper.
- Rensestasjon for innsatsmannskaper og materiell.
- Mottaks- og lagersted for utstyr som er nødvendig i innsatsområdet.
- System for håndtering av forurenset masse.

Ved fremskutt depot vil det derfor være flere HMS-krav som skal følges.

For å ivareta sikkerheten til innsatspersonellet og for å unngå sekundær forurensing, skal både depotet og innsatsområdet deles i en "ren" og "skitten" sone. Depotet skal være atskilt fra skitten sone ved hjelp av sluser.

Før arbeid igangsettes ved innsatsstedet, skal risiko være vurdert og sikkerhetsorientering skal være gjennomført og dokumentert. Ved behov skal det utføres en SJA gjennomgang med deltakelse fra innsatspersonellet.

Skjema for rapportering av uønskede hendelser (RUH/avvik) skal være tilgjengelig på depot og i innsatsområdet. Se vedlegg.

Forurenset masse ved innsatsområdet skal håndteres iht. plan for avfallshåndtering.

Fremskutt depot i Austrheim i f.m. "Server-aksjonen"

2.7.1 Avfallshåndtering

Risiko ved oppbevaring og lagring av kjemikalier, og spesielt samlagring, skal tas med i den overordnede risikovurderingen. Det bør ikke oppbevares mer enn den mengden av kjemikalier som tilsvarer *dagsbehovet* på innsatsstedet. Etter at arbeidet er avsluttet for dagen, bør det settes av nok tid til opprydding og renhold.

Det er viktig at et mellomlagringssted for avfall planlegges nøye slik at en unngår sekundærforurensning. Det bør bl.a. benyttes tildekking, barking og andre hjelpemidler for å hindre ytterligere forurensning.

Et godt eksempel på ren og skitten sone for å unngå sekundærforurensning, bildet er tatt under "Full City aksjonen" i 2009.

I avfallsplanen for aksjonen vil det bl.a. fremgå hvordan opptatt olje fra strender og på sjø skal håndteres. Dette gjelder også eventuelt mellomlagring og transport til et mottak for disponering av avfallet. Plan for rengjøring av fartøy og utstyr som er tilsølt med olje skal også utarbeides. Eksempel på avfallsplan, se vedlegg.

2.8 Rapportering

2.8.1 Rapportering av uønskede hendelser (RUH) og forbedringsforslag

Ved alle aksjoner er det viktig å etablere rutiner som sikrer at ulykker, nestenulykker, avvik og forbedringsforslag rapporteres. I utgangspunktet skal alle saker som rapporteres behandles på lavest mulig nivå, men ledelsen bruker summen av erfaringer til å forbedre systemene.

Følgende skal rapporteres:

- Personskade/død
- Brann
- Olje/gasslekkasje som ikke kommer fra selve kilden til oljevernaksjonen
- Utslipp av kjemikalier
- Materielle skader
- Tilløp til uønskede hendelser som kunne ført til personskade
- Farlige forhold
- Generelle forslag til forbedringer

2.8.2 Rapporteringsprosedyre

1. Alle er ansvarlige for å rapportere til nærmeste overordnede dersom en har vært vitne til eller involvert i en uønsket hendelse eller tilløp til en uønsket hendelse, eller dersom en ser behov for forbedringer på arbeidsplassen.
2. Som hovedregel skal innrapporterte saker behandles på lavest mulig nivå. Leder skal sørge for at hendelsen blir undersøkt og rapportert på skjema for RUH/avviksrapportering, se vedlegg. Dersom ansvarlig organisasjon (operatør, rederi, base/konsulent eller lignende) har eget formular med tilsvarende innhold, kan dette benyttes.
3. Dersom personskader oppstår, skal medisinsk personell kontaktes og eventuell førstehjelp utføres. Ved alvorlig personskade skal Arbeidstilsynets skjema benyttes, se www.arbeidstilsynet.no. I tillegg skal skaden også varsles til NAV, se www.NAV.no. Se for øvrig pkt. 1.9 Beredskapstiltak ved uhell.
4. Dersom det er praktisk mulig skal utfylling av rapport og videre behandling skje omgående, og senest etter endt arbeidsdag.
5. Alle hendelser og forslag til forbedringer skal vurderes og eventuelt granskes/analyseres av IUA ledelse/kaptein, evt. av hovedbedrift. Ved hendelser der særskilte tiltak blir identifisert, skal det klart fremgå hvem som skal sørge for videre tiltak og frist for gjennomføring.
6. Hovedbedrift skal sørge for at rapportene blir registrert og fulgt opp
7. Aktuelle rapporter skal presenteres på de daglige sikkerhetsorienteringene.

2.8.3 Rapportering av alvorlige hendelser

Aksjonsledelsen (Kystverket eller Operatørselskap/NOFO) er ansvarlig for å rapportere alvorlige skader på personell som deltar i oljevernaktivitet til aktuell myndighet.

Aksjonsledelse vil være:

- Ved statlige aksjoner - **Kystverket**
- Ved aksjoner hvor offshoreindustrien er ansvarlig - **Operatørselskap**

Alle skader der det er behov for førstehjelp skal rapporteres til hovedbedrift og arbeidsgiver.

Dersom det har vært behov for medisinsk behandling, eller skaden fører til fravær, skal i tillegg NAV/Statens helsetilsyn og politiet varsles. Dersom hendelsen skjer på kyst/land skal Arbeidstilsynet også varsles. Oppstår hendelsen om bord på fartøy skal Sjøfartsdirektoratet varsles.

Rapport fra hendelsen utarbeides og sendes til aksjonsledelsen. Rapporten skal som et minimum inneholde følgende informasjon:

- Beskrivelse av hendelsesforløpet
- Situasjonen på skadestedet når hendelsen inntraff
- Beskrivelse av personskaden
- Beskrivelse av den direkte årsak til hendelsen
- Tiltak iverksatt for å sikre skadestedet.
- Hvem som er varslet (Politi, Arbeidstilsynet, pårørende osv.)

Alvorlige personskader skal granskes, for å avdekke bakenforliggende årsaker til hendelsen og identifisere tiltak som skal hindre at tilsvarende hendelse inntreffer.

Dersom det har inntruffet en alvorlig personskade, skal skadestedet sikres inntil Politiet frigir stedet og operasjonsledelsen gir tillatelse til videre arbeid.

Erfaringer fra rapporteringen skal benyttes til å forebygge ulykker.

2.9 Samband og kommunikasjon

Samband er en viktig del av sikkerheten for personellet som arbeider i strandsonen og på fartøy.

Det må etableres en sambandsplan iht. til beredskapsplaner som ligger til grunn hos de ulike aktører, det være seg IUA, operatørselskap eller Kystverket. Sambandsutstyret må være testet for bruk i det respektive området (dekning, senderstyrke osv.).

Personell som skal benytte sambandsutstyr må gis nødvendig opplæring i bruk av radioutstyret og sambandsplanen. Nærmeste overordnede skal til en hver tid kunne nås gjennom sambandet.

2.9.1 Evaluering av øvelsen/aksjonen

Hver enkelt øvelse/aksjon skal evalueres mht. hva som fungerte godt, og hva som evt. bør forbedres. Evalueringen skal omfatte alle deler av øvelsen/aksjonen, og flest mulig av de som deltok skal gis anledning til å komme med sine erfaringer og synspunkter.

Øvelses-/aksjonslederen skal sørge for at evalueringen blir gjennomført, at det blir skrevet et notat om resultatene, samt at evt. forbedringstiltak blir registrert i de ansvarlige organisasjoners HMS-/kvalitetsstyringssystem.

2.10 Beredskap i tilfelle personulykke/-skade

Aksjonsledelsen skal ha en plan for beredskapstiltak ved uhell. Med beredskap menes tilgang til rask førstehjelp på stedet, forhåndsvarslet helsetjeneste, avtale med brann- og redningsvesen etc.

Lokal helsemyndighet må informeres om aktivitetene som foregår i forbindelse med aksjonen. Det må avklares om aksjonen krever ekstra sanitetstiltak og hvem som evt. skal forestå denne.

Ekstra sanitetstiltak kan for eksempel være:

- Hjertestarter
- Båre
- Nakke og brudd støtte
- Førstehjelpspersonell

Førstehjelpsutstyr skal være tilgjengelig for alle lag, og det skal finnes personell som er kompetent til å bruke utstyret. Førstehjelpsenheten retter seg etter Arbeidstilsynets retningslinjer og skal bl.a. inneholde:

- Øyeskylleflasker
- Sterile kompresser
- Plaster
- Heftplaster
- Gasbind
- Brannbandasjer
- Enkeltmannspakker
- Desinfeksjonskompresser
- Trekanttørkler
- Munn til munn maske med enveisventil
- Saks
- Førstehjelpsfolder
- med mer

2.10.1 Varsling av personskader

Personskade med behov for medisinsk assistanse som inntreffer på land eller i strandsone skal varsles direkte fra skadested til lokalt AMK og deretter til innsatsleder. Innsatsleder varsler operasjonsledelsen og verifiserer at melding er mottatt hos lokalt AMK. Personskade med behov for medisinsk assistanse som innfinnes på fartøy skal varsles direkte fra fartøysjef til HRS og Innsatsleder sjø. Innsatsleder sjø varsler operasjonsledelsen og verifiserer at HRS har mottatt melding.

Politiet varsler pårørende. Nødnummer:

110 BRANN

112 POLITI

113 AMBULANSE

2.10.2 Typiske skader/hendelser under oljevernaksjoner

Under oljevernaksjoner kan innsatspersonellet være utsatt for mange ulike typer trusler og faremomenter. Typiske ulykkeshendelser som kan oppstå i forbindelse med oljevernarbeid er:

- Forgiftning ved eksponering av blant annet oljerester og oljedamp
- Fall på sjøen som fører til drukning/nesten drukning
- Fall som fører til brudd eller forstuing
- Nedkjøling/Forfrysning
- Brannskader
- Klemskader

Man skal være oppmerksom overfor faren for eksponering. Alle stoffer kan gi skadelig virkning på kroppen dersom konsentrasjonen er stor nok. Enkelte stoffer gir skade selv i små mengder, og kalles derfor giftstoffer. Risiko for skade er avhengig av eksponeringsvei, dose og varighet samt oljens egenskaper.

I håndboka beskrives vanlige symptomer ved skader/forgiftning forårsaket av eksponering. I håndboka beskrives også hvordan man gir livreddende førstehjelp.

2.10.3 Ulykker i sjøen

Ulykker for mennesker som havner i kaldt vann (lavere temperatur enn 12°C) vil kunne være livstruende.

Slike ulykker har fire livstruende faser:

Umiddelbart kuldesjokk

- Varighet 1-2 minutter
- Ukontrollert pusting, drukning

Korttidseksposering i kaldt vann

- Varighet 10-15 minutter
- Etter denne perioden vil de fleste få problemer med å koordinere svømmeaktiviteten, og vil trenge flytehjelpemiddel for å unngå drukning.

Langtidseksposering i kaldt vann

- Varighet fra 15 minutter til flere timer
- I denne perioden avkjøles kroppens kjernetemperatur og vil til slutt gi hjertestans som resultat

Etter berging

- Mange dødsfall skjer etter bergingsfasen
- Forårsaket av svelging/innånding av sjøvann, og av sirkulasjonsforstyrrelser.

Overlevelse i kaldt vann er i stor grad bestemt av temperaturen i vannet. Etter noe nedkjøling er overlevelse fortsatt mulig, men personen i vannet kan selv gjøre lite for å berge seg selv.

Avkjølingshastigheten for et menneske i kaldt vann vil være bestemt av tre viktige faktorer:

- Temperaturen i vannet
- Personens egen isolasjon (fettlag)
- Redningsutstyret personen er iført.

En person som har ligget i sjøen i kaldt vann må behandles med stor forsiktighet.

20-25 % av dødsfallene etter slike ulykker skjer i denne fasen. Det er stor risiko for at en person som reddes fra kaldt vann har nedsatt hjertefunksjon eller sirkulasjonssystem. Dermed øker faren for hjertesvikt etter redning betraktelig. Personen som har ligget i sjøen kan ha fått vann i lungene, og dermed nedsatt lungefunksjon. Dette kan også øke risikoen for dødsfall i bergingsfasen og/eller i en tid etter bergingen.

2.10.4 Psykologiske forhold

I f.m. oljevernaksjoner kan det oppstå situasjoner hvor det samtidig pågår søk etter savnede personer. Det er viktig at innsattpersonellet blir informert om hva de kan møte og at de forberedes på dette. Det bør også forberedes tiltak dersom personell kommer i slike situasjoner, slik at de da kan få profesjonell støtte.

Oljeverninnsats kan være fysisk krevende, men også være psykologisk belastende. Det bør derfor forberedes eventuell psykologisk støtte gjennom bl.a. de kommunale kriseteamene. Disse kan bistå ved akutte hendelser, men også i f.m. videre oppfølging.

2.11 Arbeidsavtaler

Innsatspersonell i strandsonen tilsettes normalt i den kommunen de arbeider. Lønn mottas fra kommunene som også ivaretar forsikring og innmelding for eventuelle trygdeytelser. Arbeidstakere med ansettelsesavtale i kommunen vil være forsikret gjennom den forsikringsordningen som alle ansatte i kommunen har. I aksjoner hvor operatørselskap har aksjonsledelsen gjelder andre forsikringsordninger, blant annet at innsatspersonell ikke skal ha lavere dekning enn 40G.

Ved ansettelse av midlertidig personell i forbindelse med en oljevernaksjon, skal det inngås formelle arbeidsavtaler. I arbeidsavtalen skal dato for oppstart og sluttdato for arbeidsforholdet angis.

Følgende skjema ligger som vedlegg i permen:

- Arbeidsavtale ved engasjement
- Kvitteringsskjema HMS

Det bør tilrettelegges for at (midlertidig ansatte) deltakere i oljevernaksjoner gjennomgår en helseundersøkelse før og etter deltakelse i aksjonen.

2.12 DEL 4 Vedlegg

- Arbeidsavtale ved engasjement, eksempel
- Avfallsplan, eksempel
- HMS- plan, eksempel
- Lokal HMS-instruks for kommunen med kvitteringsskjema for HMS- opplæring, eksempel
- Melding til Arbeidstilsynets, skjema for rapportering av arbeidsulykker – [klikk her](#) eller gå til:
<http://www.arbeidstilsynet.no/fakta.html?tid=78506>
- Melding til NAV om yrkesskade – [klikk her](#) eller gå til:
<https://www.nav.no/skjema/Skjemaer/Arbeidsgiverskjemaer/L%C3%B8nn+og+personalskjemaer+for+din+bedrift+%28HR%29/Yrkesskade>
- Prosedyre for risikoanalyse
- Retningslinjer for sikker jobb analyse (SJA), samt SJA skjema og sjekklister
- Sikkerhetsdatabled for bunkersoljer IF 30 – IF 380, eksempel
- Sikkerhetsdatabled for råolje, eksempel
- Sjekklister for risikovurdering
- Sjekklister for vernerunder
- Skjema for rapportering av uønskede hendelser (RUH)
- Stillingsinstruks – Kyst og strand, eksempel